

Alacant es retroba amb la seua llengua

L'equip de govern d'Alacant ha plantejat un seguit d'iniciatives destinades a reviscolar el català a la ciutat. Després de 20 anys de poder ininterromput del PP, les entitats cíviques defensores de la llengua autòctona per fi compten amb el suport de l'Ajuntament. Tant l'equip consistorial com les entitats coincideixen a demanar que Alacant s'identifique més amb la seua llengua. "Cal fer normal allò que hauria de ser normal".

Reportatge de Manuel Lillo i Usechi

“**M**ando que desde ahora en adelante se estiendan los motes en Idioma Castellano, con las expresiones y formalidades prevenidas en las visitas antecedentes, con apercibimiento de que, por cada Mote que se hallase escrito en valenciano será multado el Cura ó Teniente que le hubiere escrito, en una libra de esta Moneda para el gasto de Cera del Altar del SSmo. Sacramento” [sic].

Aquesta cita textual és responsabilitat del bisbe de la diòcesi d'Oriola. Amb competències religioses sobre la ciutat d'Alacant, la concatedral de Sant Nicolau rebia aquesta sentència que no inclou cap més matis. Era l'any 1740 i Alacant ja s'havia immersit en un procés de castellanització que es prolongava sense altre destí que la consolidació. L'ordre és ben antiga, però mostra la dinàmica d'aquells que exercien el poder sobre la ciutat: el castellà havia de substituir el català. Sense excepció. Cap àmbit havia

de quedar exclòs d'aquesta política. Amb més o menys fermesa, la castellanització d'Alacant ha estat promoguda al llarg del temps per les instàncies més altes.

Ara, però, les coses semblen voler canviar. Entitats com Acció Cultural del País Valencià, La Cívica-Escola Valenciana o l'Institut d'Estudis Catalans comencen a comptar amb el suport de l'equip municipal. Fins al canvi de govern, les iniciatives de totes aquestes associacions havien rebut la indiferència més intencionada de l'Ajuntament, que tractava de reduir-les al màxim anonimats possible per la via de la passivitat.

Les actituds, ara, són ben distintes. L'Ajuntament d'Alacant és conscient de la manca de polítiques destinades a potenciar la identificació de la ciutat amb la seua llengua autòctona. Alacant parla català des de la seua gent gran –que a poc a poc ens van deixant– i des de la consciència d'un jovent minoritari que tracta de mantenir la flama lingüística amb un esforç tan seriós com alegre.

EEE

El suport oficial se suma ara a aquesta minoria cada cop menys insignificant.

Invertir les tendències

Una de les primeres mostres de valencianisme que va aplicar el nou govern municipal es va observar en la celebració del darrer Nou d'Octubre. La desconnexió d'Alacant amb València, unida al vincle dels fets històrics d'aquell dia amb el cap i casal, feien d'aquesta data un simple dia de descans en el calendari laboral de la ciutat. El nou equip, però, va decidir anomenar "diada" el que fins llavors havia estat una festa que es limitava a algun ball *regional*, canapès i fotos de la corporació municipal. L'últim 9 d'Octubre va servir per retre homenatge a Miquel Grau, el jove assassinat per l'extrema dreta a la cèntrica plaça dels Estels d'Alacant. Miquel rebé una rajola al cap, llançada intencionadament des d'un terrat mentre penjava cartells que incitaven a celebrar aquella mateixa data l'any 1977, per tal d'exigir l'Estatut d'Au-

HOMENATGE A GRAU. El 7 d'octubre, els germans de Miquel Grau van descobrir la placa en record a l'última víctima de la violència política de la Transició. Als dos extrems de la foto, els regidors Natxo Bellido i –tallat– Daniel Simón.

tonomia valencià. La històrica formació Al Tall, en un acte oficial recent, pujà al castell de Santa Bàrbara per interpretar a *capella* la cançó que dedicaren a Miquel Grau després de l'atemptat fatídic. El monòlit dedicat al màrtir, amb un text íntegrament en català, fou tacat al cap d'uns amb diversos adhesius de Falange.

Aquella va ser, no obstant això, la primera de les moltes iniciatives que travessen les fronteres de la condició simbòlica. Els cursos d'iniciació en català, les sessions de conversa impartides per voluntaris, l'augment de l'oferta teatral en la llengua autòctona, els projectes destinats al públic infantil i la primera edició de la Fira del Llibre en Valencià, que se celebrarà el mes de novembre, són algunes de les mesures impulsades per l'Ajuntament. L'objectiu: que Alacant emprempe amb la seua identitat.

Daniel Simón, regidor de Cultura, explica que "el drama d'Alacant és que hem oblidat quina és la nostra llengua i recordar-ho és part del nostre projecte

polític". De fet, aquesta proposta ha estat inclosa en el Pla de Cultura 2016 del regidor, sota el títol #RecuperarAlacant.

Segons Natxo Bellido, portaveu del Govern municipal en representació de Compromís, "tenim la responsabilitat de recuperar el prestigi de la nostra llengua històrica, es tracta de fer normal una cosa que hauria de ser normal". Alguns altres regidors castellanoparlants s'han compromès a participar en sessions de parelles lingüístiques impulsades per l'Ajuntament per tal de millorar el seu ús del català. Julia Angulo, regidora de Participació Ciutadana i equatoriana de naixement, n'és un exemple. L'altre, el més destacat, el del mateix alcalde, el socialista Gabriel Echávarri, d'origen navarrès. Tots dos han mostrat la seua predisposició a aprendre català aprofitant les iniciatives del seu propi consistori.

Recuperar l'àmbit familiar

Tot plegat ha trobat, per fi, el suport del govern local. Aquest setmanari ha

contactat amb dues persones que representen les entitats defensores del català a Alacant: Brauli Montoya, director de la delegació de l'Institut d'Estudis Catalans a la ciutat, i Ismael Vicedo, membre de la junta directiva de La Cívica-Escola Valenciana a la comarca de l'Alacantí

Montoya, catedràtic de Filologia Catalana de la Universitat d'Alacant, assegura que caldran "diverses legislatures com aquesta per poder assolir l'objectiu". "El procés d'interrupció de transmissió familiar del valencià que es va iniciar a Alacant a mitjan segle XIX va allargar-se, si fa no fa, fins a pràcticament el darrer terç del segle XX. Desfer aquest camí ha de ser necessàriament costós". Montoya insisteix en la necessitat de recuperar el català a l'àmbit familiar. "Quan una llengua es perd a la llar, costa molt de recuperar-la de nou. L'Ajuntament ha d'incidir en aquest àmbit, que sens dubte és el més difícil".

Una de les fórmules que proposa el professor per poder resoldre aquesta equació és l'eficàcia de les sessions de conversa impulsades pel consistori i les entitats cíviques. "No podem entrar dins de les cases, però sí que podem, per exemple, vincular les sessions de conversa de la gent gran amb les escoles de línia en valencià, per fer que pares i fills facen servir la llengua amb la màxima normalitat".

Ampliar-ne la presència

Aquesta és una altra de les condicions fonamentals que plantegen els dos testimonis. Vicedo explica que l'entitat que representa sempre ha treballat en aquest sentit. "La gent ha de poder comptar amb condicions per poder utilitzar el valencià en tots els espais: el cinema, el teatre, el comerç..." Per al representant de La Cívica-Escola Valenciana, un dels reptes que cal fer realitat és el de "la desaparició del tòpic que el valencià només existeix a les aules, de manera que la gent no trobe entrebancs a l'hora d'emprar la nostra llengua en l'àmbit quotidià".

Ismael Vicedo, de La Cívica-Escola Valenciana, i Braulí Montoya, professor de Filologia Catalana de la Universitat d'Alacant, valoren els gestos del nou equip municipal. A sota, una de les celebracions tradicionals del Nou d'Octubre.

→ Braulí Montoya, que és autor d'una important quantitat de llibres que tracten la qüestió del català a Alacant, també incideix en aquest aspecte. “Durant els últims anys, el valencià a Alacant es reduïa sobretot a l'àmbit foguerer, i quan una llengua s'encasella en un camp determinat, el seu destí és la marginació”.

El paper clau dels polítics

Montoya i Vicedo afirmen que aquestes propostes tindran molta més eficàcia si els polítics valencians fan de la llengua el seu instrument habitual de comunicació. El segon assegura que, de totes les mesures proposades, la més important és que l'Ajuntament d'Alacant s'expressi en català a través del seu portaveu, Natxo Bellido: “A les juntes de govern o a l'hora d'adreçar-se als mitjans de comunicació, la ciutadania escolta el seu Ajuntament en valencià. Aquesta és la iniciativa més visible de totes”. Vicedo, a més, matisa que aquesta qüestió “parla molt bé de tot l'equip de govern, que en cap moment no ha impedit que el seu representant s'expressi sempre en la nostra llengua”.

El representant de l'IEC coincideix. “La influència dels líders polítics sobre la gent és una realitat. Si els governants empen el valencià per dirigir-se a la gent, la gent s'animarà més a usar la nostra llengua”. No debades el missatge que els polítics donen a la ciutadania sobre la llengua és ben distint del de fa pocs anys. Com a mostra, un exemple.

Era el mes de juny de 2003 quan un destacat polític del PP alacantí, Julio de España, exercia per primera vegada com

a president de les Corts Valencianes. L'actual alcalde de València, Joan Ribó, llavors portaveu de l'Entesa –coalició liderada per Esquerra Unida– exigia que el nou president de les Corts enunciara en català la declaració protocol·lària que convidava Ribó a prometre el seu càrrec de diputat. De España, que els vuit anys anteriors havia presidit la Diputació d'Alacant, s'hi va negar. Va convertir-se, voluntàriament, en el primer president de les Corts que no feia servir la llengua del país en el seu discurs de presa de possessió. El missatge de menyspreu cap a la llengua autòctona des dels polítics dirigents era evident.

Superar els entrebancs

Tant Braulí Montoya com Ismael Vicedo coincideixen que el paper que ha fet la dreta en aquesta qüestió ha estat nefast. Montoya recorda que “el PP es va dedicar a eliminar línies en valencià, a marginar els tècnics lingüístics i a fer propaganda en contra de la llengua”. Aquesta actitud no el sorprèn gaire, però: “Des del segle XIX, les classes altes valencianes –d'on prové la dreta sociològica– van abandonar el valencià a la llar perquè consideraven que era una llengua inútil. Aquest procés s'ha aguditzat a Alacant, on l'autoodi s'ha alimentat en base a aquesta teoria”.

VICEDO: «LA POLÍTICA LINGÜÍSTICA DEL PP NO ES POT VALORAR, PERQUÈ NO VA FER RES, PERÒ NO FER RES TAMBÉ ÉS UNA FORMA DE FER POLÍTICA»

Ismael Vicedo considera que hi ha dues formes de valorar la política lingüística del PP durant els 20 anys que van ocupar l'alcaldia: "Podríem dir que no es pot valorar, perquè no van fer res, però no fer res també és una forma intencionada de fer política". De fet, si des del govern no van adoptar cap mesura en concret, cal recordar les seues actituds en aquesta matèria quan la dreia encara no havia governat en democràcia a la ciutat d'Alacant.

Precisament ara s'acaben de complir 30 anys de la manifestació impulsada per Acció Cultural del País Valencià. Responia a les intencions d'una associació efímera: la Coordinadora Pro-Libertad de Enseñanza del Valenciano. Era la ferramenta visible de la dreia local amb la qual desafiava visceralment l'aplicació de la Llei d'ús i ensenyament del valencià. Sota el lema "Valenciano Voluntario", 8.000 persones van recórrer els carrers d'Alacant amb càntics com "queremos castellano: a la mierda el valenciano". La pressió que impulsà aquesta manifestació féu que es qüestionara l'esmentada llei a Alacant i a les comarques castellaneres de la província. Comptaven, és clar, amb el suport d'Alianza Popular, principal partit de l'oposició. Era el mes de maig de 1985.

Set mesos més tard, al desembre, ACPV organitzava una mobilització que serví com a resposta. Aquesta manifestació duplicà l'anterior en nombre d'assistents –18.000– malgrat la inhibició del PSPV-PSOE, l'evident rebuig d'AP i l'absència d'autobusos procedents d'altres nuclis –com València– destinats a omplir artificialment els carrers d'Alacant. La ciutat apostava decididament per la seua llengua a les escoles, sense el suport de cap partit majoritari ni de cap entitat afavorida.

El representant de La Cívica-Escuela Valenciana assegura que encara no s'ha produït una resposta ni de bon tros similar. Vicedo destaca que les iniciatives que s'estan estimulants "es basen en la voluntat i no en els diners", i per això

"si la dreia no les va impulsar, va ser per falta de voluntat".

Capgirar la situació

Alacant es troba, possiblement, en la situació més favorable de la seua història recent per fer reviscolar la llengua pròpia. Durant la Segona República es plantejaren algunes aspiracions que, si bé no eren molt nombroses, es veien afavorides pel context. L'horitzó polític –l'Estatut d'Autonomia– facilitava aquests anhels.

El destí fou antagònic. Després de quatre dècades de dictadura, restablir la democràcia ajudà a recuperar part del terreny perdut. Però la millora no fou satisfactòria. Les dues dècades de go-

vern de la dreia alacantina –entre 1995 i 2015– van paraitzar qualsevol intenció per fer avançar la qüestió lingüística, que quedà reduïda a les iniciatives d'entitats cíviqes que, amb un esforç digne, mai no comptaren amb una resposta de les entitats oficials. L'àmbit d'influència quedava, doncs, estrictament reduït.

El català ha patit molts entrebancs per assolir la normalització a Alacant. La indiferència i l'autoodi han estat els ingredients que han aturat qualsevol intenció en aquesta direcció. Ara, després de massa anys de marginació, els nous dirigents locals semblen voler capgirar una història tràgica. Alacant encara és a temps de retrobar-se amb la seua identitat. ●

La memòria del sabor
JOAN GARÍ
Fotografies: Ramon Usó

LA MEMÒRIA DEL SABOR
de JOAN GARÍ
Fotografies de RAMON USÓ

NOVETATS 3i4
Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a
Facebook i Twitter
Visita la nostra botiga virtual
en www.tresiquatre.com